

POSTANOWIENIE

Dnia 15 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)

SSN Eugeniusz Wildowicz

SSN Paweł Wiliński (sprawozdawca)

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 15 listopada 2023 r.
wniosku obrońcy skazanego **O.P.** (uprzednio: A.G.)
o wznowienie postępowania
zakończonych prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 24 czerwca 2004 r., sygn. akt II AKa 91/04,
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej
z dnia 12 czerwca 2003 r., sygn. akt III K 31/01

p o s t a n o w i ł:

- 1. wniosek oddalić;**
- 2. stwierdzić brak podstaw do wznowienia postępowania z urzędu;**
- 3. obciążyć skazanego kosztami sądowymi postępowania wznowieniowego.**

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 10 maja 2023 r. obrońca skazanego O.P. wniósł o wznowienie postępowania sądowego na podstawie art. 540 § 3 k.p.k. i art. 542 § 1 k.p.k., wnosząc o: 1. wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 czerwca 2004 r., sygn. akt II AKa 91/04, utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej z dnia 12 czerwca 2003 r., sygn. akt III K 31/01, w sprawie O.P., 2. uchylenie obu wyroków i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji, 3.

na podstawie art. 544 § 3 k.p.k. umożliwienie skazanemu udziału w posiedzeniu w przedmiocie rozpoznania niniejszego wniosku, 4. zwolnienie skazanego z ponoszenia kosztów w niniejszym postępowaniu. W uzasadnieniu wnioskodawca powołał się na uchybienie przez Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej przepisom art. 351 § 1 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym w dacie wpływu aktu oskarżenia do Sądu (1.03.2001), które miało polegać na tym, że ww. wyrok zapadł w składzie z sędzią X.Y., natomiast z akt sprawy nie wynika w jakim trybie, czyją decyzją, został wyznaczony ten sędzia. Następnie wskazał, że nie jest wiadome czy sędzia Y.Z. był kolejnym na liście sędziów i z jakiej ważnej przeszkody sędzia, który miał zostać wybrany według zasad opisanych w art. 351 § 1 k.p.k. finalnie został zastąpiony w składzie przez sędziego Y.Z.. To z kolei w ocenie obrońcy stanowiło o nienależytym obsadzeniu sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. stanowiące bezwzględną przyczynę odwoławczą oraz o naruszeniu art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Wskazał ponadto, że brak odpowiednich dokumentów w aktach sprawy uniemożliwia ustalenie tych okoliczności, a wnioski składane przez skazanego w toku procesu o wyłączenie sędziego nie przyniosły skutku. Wnioskodawca powołał się na konkluzje wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 12 kwietnia 2018 r. w sprawie 36661/07 oraz 38433/07, a także orzeczenia Sądu Najwyższego: I KZP 14/14 i II KO 47/18.

W odpowiedzi z dnia 3 sierpnia 2023 r. na ww. wniosek prokurator Prokuratury Krajowej wniósł o jego oddalenie. W uzasadnieniu wskazał, że wniosek ten powinien być potraktowany jako sygnalizacja uchybienia stanowiącego podstawę do wznowienia postępowania z urzędu, jednakże w przedmiotowej sprawie nie wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza. Prokurator zwrócił uwagę, że sędzia X.Y. zastąpił wyznaczonego uprzednio do składu orzekającego sędziego Y.Z., ale rozprawę poprowadzono wówczas od początku. W jego ocenie poza zakresem sygnalizacji potrzeby wznowienia postępowania z urzędu pozostaje podstawa z art. 540 § 3 k.p.k.

W dniu 12 czerwca 2023 r. do sprawy wpłynęło osobiste pismo skazanego w przedmiocie złożonego przez obrońcę wniosku o wznowienie postępowania, w którym wskazał na iluzoryczność jego prawa do obrony w postępowaniu,

zakwestionował ustalenia faktyczne w sprawie i przyjętą kwalifikację prawną, wskazał na fragment opinii biegłego seksuologa z 2018 r., brak rozpoznania wniosków dowodowych w toku postępowania, nieprawidłowe przeprowadzenie i nietrafną ocenę dowodów dopuszczonych w sprawie

W dniu 15 września 2023 r. do sprawy wpłynął osobisty wniosek skazanego O.P., w którym na podstawie art. 9 § 2 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. wniósł o wznowienie postępowania. W uzasadnieniu wskazał na kwestie braku zapewnienia rzetelnej obrony z urzędu. W osobnym piśmie z tej samej daty wniósł o wyznaczenie obrońcy z urzędu w celu sporządzenia wniosku o wznowienie postępowania na mocy art. 540 § 1 pkt 2 a i b k.p.k., powielając argumentację z poprzedniego pisma.

W dniu 9 listopada 2023 r. do sprawy wpłynęło kolejne pismo skazanego O.P., w którym ponownie zasygnalizował bezwzględną przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. i zakwestionował rzetelność reprezentującego go w postępowaniu odwoławczym obrońcy oraz zlekceważenie jego wniosków o wyznaczenie innego adwokata z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek obrońcy skazanego nie zasługiwał na uwzględnienie.

W postępowaniu o wznowienie postępowania ciężar uprawdopodobnienia zaistnienia podstaw do wznowienia spoczywa na wnioskodawcy. Nie działa bowiem w tym postępowaniu zasada ciężaru dowodu wynikająca z zasady domniemania niewinności, skoro została ona obalona prawomocnym wyrokiem skazującym. W konsekwencji na ogólnych zasadach obowiązek dowodzenia okoliczności spoczywa na tym, kto zamierza nimi wykazać okoliczności korzystne dla siebie. Natomiast w postępowaniu o wznowienie obowiązuje zasada niewzruszalności prawomocnych orzeczeń i domniemanie prawidłowości wyroku skazującego. Dlatego też w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że to skazany, w razie powoływania się na podstawę do wznowienia postępowania, obarczony jest

ciężarem uprawdopodobnienia zasadności wniosku o wznowienie postępowania, skoro wcześniej prawomocnym wyrokiem skazującym obalone zostało domniemanie niewinności.

Analiza treści rozpoznawanego wniosku o wznowienie postępowania dowodzi tego, że jego autor nie dopełnił obowiązku uprawdopodobnienia zaistnienia podstaw koniecznych dla podjęcia takiej decyzji. Tak w zakresie tej określonej w art. 540 § 3 k.p.k., jak i zaistnienia bezwzględnej podstawy odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., która nakazywałaby wznowienie postępowania z urzędu. Wznowienie postępowania w oparciu o podstawę prawną z art. 540 § 3 k.p.k. jest wszak konieczne jedynie wtedy, gdy w sprawie zaistniała „potrzeba” wznowienia postępowania, która musi wynikać z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego. Nie ma przy tym wątpliwości, że wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka mają charakter deklaratoryjny, wobec czego nie wywołują skutku kasacyjnego, tylko stwierdzają fakt naruszenia Konwencji i definiują jego zakres. W świetle orzecznictwa tego Trybunału (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2019 r., II KO 47/18) z postanowień Konwencji nie wynika potrzeba wznowienia każdego postępowania karnego, w którym doszło do naruszenia prawa do rzetelnego procesu przy rozpoznawaniu kwestii zasadniczej, czyli odpowiedzialności karnej oskarżonego.

Niezależnie zatem od zaistniałych w orzecznictwie i piśmiennictwie rozbieżności co do tego czy wznowienie postępowania - w oparciu o regulację z art. 540 § 3 k.p.k. - powinno nastąpić w wyniku stwierdzenia w orzeczeniu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, że *in concreto* w stosunku do skarżącego zastosowano przepis prawny pozostający w kolizji z europejską Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, albo doszło do naruszenia konwencji, pomimo zgodności odpowiednich przepisów prawa polskiego z prawem konwencyjnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 listopada 2005 r., III KO 10/05, LEX nr 164382), czy też w wypadku analogicznego układu okoliczności faktycznych i w takich samych uwarunkowaniach prawnych, jak występujące w sprawie, w której zapadło rozstrzygnięcie organu międzynarodowego, także oskarżony w innej sprawie uzyskałby potwierdzenie

swoich racji w postępowaniu przed Trybunałem i dlatego to rozstrzygnięcie organu międzynarodowego w innej sprawie może stanowić podstawę do wznowienia postępowania w oparciu o ten przepis (np. uchwała z 26 czerwca 2014 r., I KZP 14/14, OSNKW 2014/8, poz. 59, jak i w piśmiennictwie, np. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, t. 3, 2012, s. 390-392), to kluczowe dla możliwości uznania skuteczności konkretnego wniosku o wznowienie postępowania jest wykazanie przez wnioskującego, iż w tej sprawie, której on dotyczy „potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego”. W przypadku przyjęcia szerokiego rozumienia pojęcia owej "potrzeby" w rozumieniu art. 540 § 3 k.p.k. (bo tylko ono warunkuje możliwość posłużenia się tą podstawą wznowienia w zaistniałej sytuacji braku wobec skazanego „rozstrzygnięcia organu międzynarodowego”) wnioskujący powinien nadto wykazać, że w postępowaniu, o którego wznowienie wnosi, rzeczywiście zaistniał analogiczny układ okoliczności faktycznych i uwarunkowań prawnych, jak w tym, którego dotyczy rozstrzygnięcie organu międzynarodowego, na które jako podstawę swoich roszczeń on się powołuje.

Tego rodzaju szczegółowych rozważań (a tylko takie mogą doprowadzić do wzruszenia prawomocnego wszak orzeczenia) przedmiotowy wniosek o wznowienie postępowania nie zawiera, co czyni go – w tym zakresie – bezzasadnym. Przywoływany przez obrońcę wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 12 kwietnia 2018 r. w sprawie 36661/07 oraz 38433/07, zapadł w innych okolicznościach faktycznych. Podkreślenia wymaga, że sprawa ta dotyczyła głośnej i medialnej wówczas sprawy w Polsce tzw. [...], w której doszło do wyznaczenia sędziego do sprawy przez Kolegium Sądu Okręgowego w Warszawie poprzez przeniesienie sędziego A.K. z innego wydziału. Naruszenie przepisów art. 350 § 1 k.p.k. i art. 351 § 1 k.p.k. przy wyznaczeniu tego sędziego było stwierdzone przez sądy krajowe w tej sprawie, które uznały to naruszenie za względną przyczynę odwoławczą, niemającą w tej konkretnej sprawie wpływu na treść orzeczenia, zaś ETPCz stwierdził, że wobec nieusunięcia tej wadliwości w toku procesu sąd pierwszej instancji nie może być uznany za „sąd ustanowiony ustawą” i stwierdził, że doszło do naruszenia art. 6 § 1 Konwencji.

W realiach przedmiotowej sprawy nie można stwierdzić, że sędzia X.Y., który zastąpił będącego uprzednio w składzie orzekającym w sprawie sędziego delegowanego z sądu niższego rzędu Y.Z., był wyznaczony do sprawy w podobny sposób, czy też w jakikolwiek inny sposób odbiegający od ówczesznie obowiązującej procedury i praktyki sądowej. Z analizy akt przedmiotowej sprawy wynika, że SSO X.Y. zastąpił SSR Y.Z. delegowanego z Sądu Rejonowego w Oświęcimiu w składzie orzekającym w tej sprawie, co zostało odnotowane w protokole rozprawy z dnia 6 września 2001 r. Sąd wówczas postanowił prowadzić rozprawę od początku w myśl art. 404 § 2 k.p.k. (tom XI, k. 2071). Obsada sądu pozostawała w dalszym toku postępowania niezmienna.

Wniosek obrońcy skazanego nie wskazuje także konkretnej (uwzględniającej realia przedmiotowej sprawy, której wznowienia postępowania dotyczy) motywacji, która uprawdopodobniałaby wystąpienie uchybienia stanowiącego bezwzględną przyczynę odwoławczą wskazaną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Skoro, jak sam wnioskodawca wskazuje, brak jest w aktach sprawy dokumentów wskazujących na naruszenie ówczesznie obowiązującego art. 351 § 1 k.p.k. (które co do zasady stanowi względną przyczynę odwoławczą), a zarazem nie podaje żadnych okoliczności uprawdopodobniających brak uprawnienia do zasiadania w tamtym czasie przez SSO Y.Z. w składzie orzekającym sprawy, to brak jest podstaw do stwierdzenia wystąpienia bezwzględnej przyczyny z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Również pismo skazanego z dnia 12 czerwca 2023 r. oraz wnioski skazanego o wznowienie postępowania z dnia 15 września 2023 r. i 9 listopada 2023 r. sygnalizujące wystąpienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., dołączone do akt przedmiotowej sprawy, nie dostarczyły argumentacji do wznowienia postępowania, ani tym bardziej ustanowienia kolejnego obrońcy z urzędu w celu sporządzenia kolejnego wniosku o wznowienie postępowania w sprawie. O.P. domaga się w istocie przeprowadzenia kolejnego postępowania dowodowego w tej samej sprawie po upływie 20 lat, a podawane przez niego okoliczności nie mają charakteru *novum*. Oskarżony kwestionuje rzetelność zapewnianej mu obrony w postępowaniu, obsadę sądu, ustalenia faktyczne w sprawie, przyjętą kwalifikację prawną oraz nieprawidłowości w

procedowaniu Sądu ze sfery gromadzenia i oceny dowodów, podobnie jak w toku postępowania rozpoznawczego, gdy składał szereg pism w tym zakresie. Powołuje się także na fragment opinii biegłego seksuologa wydanej na potrzeby postępowania penitencjarnego z 2018 r. Nie są to jednak okoliczności stanowiące podstawę do wznowienia postępowania w sprawie. Okoliczność, że skazany nie może pogodzić się z treścią zapadłego wyroku skazującego jest - przy braku konkretnych argumentów uzasadniających wznowienie postępowania, o których mowa w rozdziale 56. k.p.k. - dalece niewystarczająca do ponowienia postępowania sądowego w sprawie.

Na marginesie wskazać należy, że nie jest to pierwszy wniosek o wznowienie postępowania w tej sprawie. Tożsame okoliczności poddawane były rozwadze w zarządzeniu z dnia 7 grudnia 2022 r., sygn. akt IV KO 120/22, w którym stwierdzono brak podstaw do wznowienia postępowania z urzędu. Ponadto, w Sądzie Najwyższym rozpoznawane były wnioski o wznowienie O.P. (uprzednio: A.G.) w sprawach: IV KO 78/17, IV KO 38/17, IV KO 7/17, IV KO 64/16, IV KO 58/15, IV KO 60/12, IV KO 124/11, IV KO 56/11, IV KO 25/10, IV KO 137/08, IV KO 59/06, ale żaden z nich nie skutkował wznowieniem postępowania, przy czym okoliczności w nich analizowane były różnego rodzaju, w tym również dotyczące składu sędziowskiego (IV KO 7/17, IV KO 64/16). W Sądzie Najwyższym rozpoznawana była również sprawa kasacyjna A.G., w której oddalono kasację jako oczywiście bezzasadną – sygn. IV KK 424/04.

Orzeczenie o kosztach uzasadnia treść art. 639 k.p.k.

Z tych to względów należało postanowić jak wyżej.

(kf)

[a!]

